

ל א ב מ"י פ"ה מ"ח מ"ח
הלכה ח סג ע"ג יג
טו"ע י"ד י"ד י"ג ט"ז ס"ג
כ"ג ו"ב"כ א"ל"פ ק"ד"ש פ"א
ד"ק ר"ל

רבינו גרשום

ומאי קמ"יביא ליה למשה.
אם נוטלות חלק בכורה
אם לאו הואיל דמוחקת
הוא הרי ידע רודאי נוטלות
הוא לא אצטרך וקשיא
לר"ב דאמר ארץ ישראל
מוחזקת היא. ומשני לעולם
מוחזקת היא דקא קשיא
לך מאי קא מיבעיא ליה.
היא גופה קא מיבעיא
ליה אי מוחזקת היא
כי היכי דנוטלות חלק
בכורה אי לאו וכדאי
גזר דתביב ונתתי אותה
לכם מורשה אני ה' דאמר
להי לויא ומשלו ומשם
היה למפקא צד"ה האי
דקאמר הכי משמע ירושה
היא לכם מאבותיכם משם
ולא לבניכם ותטלו חלק
בכורה (ולא לבניכם) או
דלמא הכי קאמר מורשה
משמע אתם מורשיהו אותה
לבניכם דנטלין בה פי
שנים אבל אתם אין יורשין
אותה משום דבמדרב ר'פלו
פגריכם משום דמספקא ליה
אי אמרי הכי אי הכי קא
(מביעאי) [פשטן] ל"י ב"ד
של מעלה תרויהו יורשה
היא לכם מאבותיכם ותטלו
בה פי שנים דכבר מוחזקת
היא לכם מאבותיכם אבל
מורשיהו אתם אותה לבניכם
ואין אתם יורשין אותה.
והיינו דקאמר בהאי לישנא
מורשה כלומר להוריש
ולא לירש: ומתבאר וינן
יודעין מתבאר. כלומר
שניבאו על עצמם שלא
יכנסו לארץ אלא בנידם
ולא תכוונו לכן: אפשר
ועמדו לפני משה ולא
אמר להם כלום וכו'.
אם משה שהיה רבם לא
היה יודע להשיב להן
כל שכן איך ומאי קא
בעיין קמיהו תו: אלמא
הפך את המקרא
הקדים המאוחר ודוק
ותעמדה לפני העדה ולפני
הנשיאים ולפני איש
הבית ולפני משה: מר
סבר. ר' יאשיה: חולקין
כבוד לתלמיד במקום הרב.
דשאלין לתלמיד תחלה
אפי' במקום הרב ואבא
חנן סבר אין חולקין אלא
למשה שאלו הלכו ועמדו
כולם לפני משה לידע מה
משיב להן: הא דפליג
ליה רביה יקרא. שמכבו
ונושאו כבוד חולקין: שלפי
שעה דברו. כלומר המחינו
ע"י שנוממה שעה טובה
לדבר בשעה שפוסק משה
בפרשת יבמין ואמרו אם
כבן אנו נחשבין גירש
כבן כדאמרין בריש פירקין
בין דלענין יבום בן
ובת כי הודי ניהו לענין
נחלה נמי בן ובת כי
הודי ליהו. ואי לאו הווי
כמאן דליה יורש
תייבם אמנו ויחכמה היא
זו: דרשניות הוי. שהיו
יודעות לדרוש דבת במקום
בן אינה יורשת מרקאמי
ובנים לא היו לו ממלל
דאם היו לו קרומין: והנתיא
באם כלומר דאית ברייתא
דאמר שאלמלי היה בת
לא דברנו: סמי מיכין
בת. דהאי ברייתא לאו
דקא דהנוו גופייהו בנות
הוי: שאפי' היה לאבניו בת
לבן והבן מת בחייו לא דברנו

שינוי וידועין שבת הבן קודמת לנו והיינו דקאמר דרשניות הוי שהיו יודעין לדרוש בן: לא נישאת פחותה ממ' שנה. שהמתינו להגון להם:

א"ל הוה לו בן לא דברנו. פ"ה שכבר היו יודעות פרשת נחלות וקשה דהא אכתי לא נאמרה כדאמרין לעיל שזכו בנות ללפחד ונכתבה על ידן ועוד דאפילו יודעות פרשת נחלות דבן ובת יורשין היאך יודעות דבן קודם לבת הא אכתי לא נאמר וכל בת יורשת נחלה ואם כן איכא למימר כדפריך רב פפא לעיל לאזיי איכא בן ובת לא האי לירות כו' ועוד אס היו יודעות פרשת נחלות למה הוצרכו לדבר מכח פרשת יבמין? ונראה לרשב"א דהיו יודעות מוהמנחלתם לבניכם ולא לבנותיכם א"כ מסבא משום דבת (א) מסבא נחלה ולא בן אי נמי מדכתיב לאלה מלך (את) הארץ היינו זכרים ועוד קשיא לן דקאמר אילו היה בת לבן לא דברנו והא אכתי לא נאמר משמוש נחלה ונראה לפרש לא דברנו לפי שלא היה להן אז שום כח לדבר אבל עכשיו שאין [נתן] בן יש (להן) מפרשת יבמין: אפי"ל קמנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה. נראה לרשב"א דסבד לה כמ"ד (שבת דף טז:). ללפחד היינו מןקושש ומעשה המקושש היה נחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דלמר שזדמרה דלשם שמים נתחוו שהיו אומרים ישראל ביון שנגזר עליהם שלא ליכנס לארץ ממועשה מרגלים שזכר און ממוזינן בזנות עמד וחילל שבת כדי שיהרג וירא אחרים ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכחי קראי:

שמוגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב ואי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה היא גופה קא מסתפקא ליה דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורשישין ואינן יורשין ופשטו ליה תרוייהו ירושה לכם מאבותיכם ומורשישין ואינן יורשין והיינו דכתיב תביאמו ותמעמו בהר נחלתך תביאנו לא נאמר אלא תביאמו מלמד שמתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה אבא חנן אמר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולן במאי קמ"פלגי מר סבר א' חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר ב' אין חולקין והלכתא אהלכתא אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא הלכתא אהלכתא לא קשיא ליה רביה יקרא תנא בנות צלפחד חכמינות הן דרשניות הן צדקניות

שהיה משה רבינו יושב ודרוש בפרישת יבמין שנאמר כי ישוב אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מוכאן בת אביי אמר אפילו היה בת לבן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אליעזר בן יעקב אפילו קמנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה איני והא אמר רב ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת עד ששים בת עשרים הן נעשה להן גם כיוכבד דכתיב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי

אפשר שאלעזר לא אמר כלום והלכו אחרי כן לפני הנשיאים ואח"כ לפני העדה: ה"ג והלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס אם המקרא כו'. ולא גרסינן ולא אמרו כלום: ודרשהו. כלומר דרשהו כאלו כתוב למפרע ותעמדנה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר עמדו לפני הנשיאים ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כתב ותעמדנה לפני העדה ולפני משה ואלעזר ונשיאי העדה? ועמדו לפני כולן כבוד לתלמידים במקום רבותיהם: אבא חנן סבר חולקין. דכל זה משיבותו של רב הוא וינחא ליה: רבי יאשיה סבר אין חולקין. הלכך מסרס המקרא: הא דפליג ליה רביה. לתלמיד יקרא ודאי ינחא ליה שיחלקו לו גם אחרים כבוד ומשה רבינו הוה פליג יקרא לכל ישראל וכן זה ליה: חכמינות הן. בדרך ארץ: שלפי שעה דברו. שכשמאלו פתח לדבריהם באו צעלילה וצטענה מעליהם לבית דין כדמפרש ואזיל: כפרשא יבמין. וכן אין לו [דברים כה] עיין עליו [יבמות כג]: אס כן אנו (ב). לפטור אמנו מיבום שהרי היבם קם על שם אחיו לנחלה כדדרשינן ציבמות (דף כד). והבן מונעו מליבם את אמו ומלירש את אביו ופוטרי הוא את אמו ויורש את אביו ואף זאת כן. וסבא בעלמא הוא: אילו היה לו בן. כדכתיב כי אין לו בן [נמדבר מן] וכבר היה ידוע (א) שהבן יורש את אביו שהרי היו יודעות נחלות כדאמרן לעיל דלא הוה מספקא להו אלא אי נוטלות חלק בכורה אס לאו ונמלא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב [שם] וכן אין לו והעברתם וגו' הא יש לו בן הוה קודם לבת ולא כדאמר רב פפא לאזיי לעיל כפרקין (דף קי). אימא בן ובת לא האי לירש בן ולא האי לירש בן: (הגה"ה). ואס לאו שאין הנקבות חשבות זרע תמיים אמנו לאחד מאחי אביו והוא יירש נחלת אביו וכן היו"א ממנו לאמנו יירש אחריו וכסי אביו. ע"כ מוס': והסניא. אילו הייתה בת לא דברנו. והמקשה עצמו אינו יודע לפרשה: שאפילו היה בן לא דברנו. שהיו יודעות לדרוש שהבת אינה יורשת עם בת הבן כדאמרן לעיל [קטו]: שלא נישאו אלא להגון להן. כדאמרן לקמן [קכ]. בנות ללפחד הותרו להגשא לכל מי שירצו כדכתיב [נמדבר לו] לטוב צעיניהן וגו' אלא מה אני מקיים למשפחת מטה אביהן שהיינה לנשים עלה טובה השיאן הכתוב שלא נישאו אלא להגון להן. אלמא משפחת מטה אביהן הגויין היו ואשכחן שנישאו להם כדכתיב [שם] ותהיינה מחלה ונועה חגלה ומלכה ותראה לבני דודיהן לנשים דאף על גב דהותרו לטוב צעיניהן לא רצו להדבק אלא בהגויים: לא נישאם פחותה מארבעים. שהיו מאפנות להגון להן: שזכר אינה יולדת. ואס נתעכבו עד ארבעים שנה לא היה אדם נושא אותה והן נמי לא היה להן להתעכב עד ארבעים שנה מאחר שלא ילדו עוד: ומשני מסוך שזדקניות הוי. בנחות צדקתן שיעשה להם גם כיוכבד ולכך נתעכבו עד ארבעים שנה כשציל להגשא להגון כיוכבד שילדה אחר ארבעים (א) ומיהו נישואיה איכא למימר דהיו קודם ארבעים: אפשר

(א) [שבת לג. וט"ז]. (ב) [ע"ז ג.]. (ג) [יומא פט. סוטה מ: מ"א]. (ד) [נמדבר מן]. (ה) [נשיאים ויעדה רש"י]. (ו) [נשיאים רש"י]. (ז) [ש"ש ב' כ' ט' להכיח מפרשת. רש"י].

תורה אור השלם

1 והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה' שמות ה ה שמות ה ה 2 ובאמרו ותקעמו בהר הנחלקי מכון לשבתך פועלת ין מקדש ארצי טוננו שמות טו יו י"ד: ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר ולפני חולקין וכל העדה פתח אתה מועד לאמר: שמות כו ב 4 ב' ישובי אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת חמות החוצה לאיש וך יבמה ונתתי חלקה לאשה ונתתי חלקה לה: דברים כה ה 5 ויקרב משה את משפטן לפני ה': במדבר כו ה 6 וחלק איש מבית לוי ויקח את בת לוי: שמות כ א

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה א"ס כ"ג א"ו חשבותו לפטור אמנו מיבום יורש שהרי: (ב) ד"ה א"ו וכו' ידוע להן שהבן: (ג) חלק ד"ה א"ו וכו' דבת מבתת מלה ולא בן וכו' דקאמר אפילו היה בת:

מוסף רש"י

חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואפי' שהרי גם, ואין נחיל לרב (סוטה ה). ואיני כמעט כבוד הרב (יומא סו). סרס המקרא. הסכמו מאלו: לטוב (שבת טז. ד).

מוסף תוספות

א. והלא אפי' היו כבן אם ארץ ישראל אינה מוחזקת לא היה יורש נוטל בראי. ר"ן.

שהיה משה רבינו יושב ודרוש בפרישת יבמין שנאמר כי ישוב אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מוכאן בת אביי אמר אפילו היה בת לבן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אליעזר בן יעקב אפילו קמנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה איני והא אמר רב ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת עד ששים בת עשרים הן נעשה להן גם כיוכבד דכתיב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר שאלעזר לא אמר כלום והלכו אחרי כן לפני הנשיאים ואח"כ לפני העדה: ה"ג והלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס אם המקרא כו'. ולא גרסינן ולא אמרו כלום: ודרשהו. כלומר דרשהו כאלו כתוב למפרע ותעמדנה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר עמדו לפני הנשיאים ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כתב ותעמדנה לפני העדה ולפני משה ואלעזר ונשיאי העדה? ועמדו לפני כולן כבוד לתלמידים במקום רבותיהם: אבא חנן סבר חולקין. דכל זה משיבותו של רב הוא וינחא ליה: רבי יאשיה סבר אין חולקין. הלכך מסרס המקרא: הא דפליג ליה רביה. לתלמיד יקרא ודאי ינחא ליה שיחלקו לו גם אחרים כבוד ומשה רבינו הוה פליג יקרא לכל ישראל וכן זה ליה: חכמינות הן. בדרך ארץ: שלפי שעה דברו. שכשמאלו פתח לדבריהם באו צעלילה וצטענה מעליהם לבית דין כדמפרש ואזיל: כפרשא יבמין. וכן אין לו [דברים כה] עיין עליו [יבמות כג]: אס כן אנו (ב). לפטור אמנו מיבום שהרי היבם קם על שם אחיו לנחלה כדדרשינן ציבמות (דף כד). והבן מונעו מליבם את אמו ומלירש את אביו ופוטרי הוא את אמו ויורש את אביו ואף זאת כן. וסבא בעלמא הוא: אילו היה לו בן. כדכתיב כי אין לו בן [נמדבר מן] וכבר היה ידוע (א) שהבן יורש את אביו שהרי היו יודעות נחלות כדאמרן לעיל דלא הוה מספקא להו אלא אי נוטלות חלק בכורה אס לאו ונמלא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב [שם] וכן אין לו והעברתם וגו' הא יש לו בן הוה קודם לבת ולא כדאמר רב פפא לאזיי לעיל כפרקין (דף קי). אימא בן ובת לא האי לירש בן ולא האי לירש בן: (הגה"ה). ואס לאו שאין הנקבות חשבות זרע תמיים אמנו לאחד מאחי אביו והוא יירש נחלת אביו וכן היו"א ממנו לאמנו יירש אחריו וכסי אביו. ע"כ מוס': והסניא. אילו הייתה בת לא דברנו. והמקשה עצמו אינו יודע לפרשה: שאפילו היה בן לא דברנו. שהיו יודעות לדרוש שהבת אינה יורשת עם בת הבן כדאמרן לעיל [קטו]: שלא נישאו אלא להגון להן. כדאמרן לקמן [קכ]. בנות ללפחד הותרו להגשא לכל מי שירצו כדכתיב [נמדבר לו] לטוב צעיניהן וגו' אלא מה אני מקיים למשפחת מטה אביהן שהיינה לנשים עלה טובה השיאן הכתוב שלא נישאו אלא להגון להן. אלמא משפחת מטה אביהן הגויין היו ואשכחן שנישאו להם כדכתיב [שם] ותהיינה מחלה ונועה חגלה ומלכה ותראה לבני דודיהן לנשים דאף על גב דהותרו לטוב צעיניהן לא רצו להדבק אלא בהגויים: לא נישאם פחותה מארבעים. שהיו מאפנות להגון להן: שזכר אינה יולדת. ואס נתעכבו עד ארבעים שנה לא היה אדם נושא אותה והן נמי לא היה להן להתעכב עד ארבעים שנה מאחר שלא ילדו עוד: ומשני מסוך שזדקניות הוי. בנחות צדקתן שיעשה להם גם כיוכבד ולכך נתעכבו עד ארבעים שנה כשציל להגשא להגון כיוכבד שילדה אחר ארבעים (א) ומיהו נישואיה איכא למימר דהיו קודם ארבעים: אפשר